

Боржемська Ю. С.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДОГОВОРІВ

*Стаття присвячена одному із засобів забезпечення виконання міжнародних економічних договорів — виконанню судових рішень як в Україні, так і за її межами, порівнянню практичного досвіду виконання судових рішень в Україні та в інших країнах світу, які імплементували до свого законодавства принцип *pacta sunt servanda*.*

Одним з основних принципів міжнародного права, який закріплений у ст. 26 Віденської конвенції про право міжнародних договорів, є "*pacta sunt servanda*" — договори мають виконуватись. Цей принцип розкривається і конкретизується у положеннях Конвенції таким чином:

- 1) кожен чинний, дійсний та діючий міжнародний договір повинен сумлінно виконуватись його учасниками;
- 2) добросовісним вважається точне, належне, своєчасне і якісне виконання всіх вимог договору;

3) забороняється одностороннє припинення дії чи зміна умов договору;

4) згідно зі ст. 27 Конвенції країни-учасниці цієї Конвенції не мають права посилались на положення свого національного законодавства у виправданні невиконання ними договору.

Отже, внутрішнє законодавство повинно не тільки бути приведенне у відповідність до міжнародного, а й містити конкретні заходи щодо безпосереднього доведення до виконання норм міжнародного права.

Одним із способів забезпечення виконання міжнародних економічних договорів є звернення сторін до обраного ними арбітражу і винесення ним відповідного рішення. Як правило, арбітражні рішення в міжнародній практиці сторонами виконуються добровільно, оскільки вони цінують авторитет обраного ними арбітражу та власну репутацію. Однак трапляються випадки, коли є необхідність у примусовому виконанні арбітражного рішення.

При укладенні міжнародного економічного договору сторони зазначають, якими міжнародно-правовими актами вони будуть користуватись у разі виникнення спору і необхідності розв'язання його в суді. Кожен з таких актів має певні особливості.

Так, Конвенція про визнання і приведення до виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958 р.) застосовується стосовно спорів юридичних, фізичних осіб щодо визнання і виконання іноземних арбітражних рішень [1].

Спори розглядаються за цією Конвенцією в тому випадку, коли сторони зробили письмове застереження про застосування Конвенції в договорі, який повинен бути дійсним, чинним, письмовим, може бути як єдиним документом, так і у вигляді телеграм, телетайпа, листів, факсів і т. п.

Відповідно до Конвенції виконання іноземних арбітражних рішень відбувається аналогічно до внутрішнього виконавчого порядку. Для цього сторона має надати державному суду такі документи:

1) належно завіреним оригінал (копію) арбітражного рішення;

2) оригінал (завірену копію) договору;

3) якщо необхідно, позивач надає завіреним переклад вищезазначених документів, зроблений присяжним, офіційним перекладачем або дипломатичною чи консульською установою (ст. IV).

Не допускається дискримінація в порядку виконання іноземних арбітражних рішень порівняно із внутрішніми арбітражними рішеннями. Зокрема, не повинно бути складнішої процедури визнання і виконання іноземних арбі-

тражних рішень та вищих зборів і мит, ніж для внутрішніх арбітражних рішень (ст. III).

Конвенція містить ряд важливих положень (ст. V Конвенції"), коли іноземне арбітражне рішення не може бути виконаним, зокрема, за такими підставами, як:

1) неісдатність сторін на момент укладення угоди;

2) недійсність договору;

3) сторона не була у належний спосіб повідомлена про арбітражний розгляд або про призначення арбітрів;

4) не мала змоги представити свої пояснення;

5) розглянутий в арбітражі спір (його частина) не входить у межі угоди;

6) арбітраж не відповідав умовам застереження договору;

7) суперечив національному законодавству країни, де він мав місце, тощо. Доводити обставини, на підставі яких може бути відмовлено у виконанні рішення, має відповідач.

У міжнародному економічному договорі в арбітражному застереженні сторони зазначають, що будь-який спір, який виникає або стосується договору чи його порушення, припинення або неісності, підлягає вирішенню в арбітражі відповідно до Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ. Таким чином, згідно з п. 2 ст. 32 Регламенту арбітражне рішення, викладене письмово, є остаточним і обов'язковим для сторін. Сторони зобов'язуються виконати рішення без зволікання.

Відповідно до ст. 7 Угоди «Про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності» (СНД) від 19.12.1992 р. держави-учасниці взаємно визнають та виконують рішення іноземних судів (в т. ч. і в частині стягнення майна відповідача), що вступили в законну силу і підлягають виконанню в державі, де рішення було винесене.

Процедура подання документів для визнання і виконання іноземних арбітражних рішень дещо відрізняється від тієї, що передбачена Нью-Йоркською конвенцією 1958 р. [2]. Доведення до виконання здійснюється за клопотанням зацікавленої сторони. До клопотання додаються такі документи:

1) належним чином завірена копія рішення, про примусове виконання якого подається клопотання;

2) офіційний документ про те, що рішення вступило в законну силу, якщо це не впливає з тексту самого рішення;

3) докази повідомлення іншої сторони про процес;

4) виконавчий документ.

Угода передбачає обставини, коли у виконанні іноземного рішення може бути відмовлено на обґрунтоване прохання сторони, проти якої воно спрямоване [2]:

1) судом країни, до якої звернулися сторони, вже було ухвалене рішення, що вступило в законну силу із тих самих підстав, про той самий предмет, із тими ж сторонами;

2) є визнане судові рішення компетентного суду третьої країни по спору із тих самих підстав, про той самий предмет, із тими ж сторонами;

3) спір розглянутий некомпетентним судом;

4) інша сторона не була повідомлена про процес;

5) минув 3-річний строк давності пред'явлення рішення до примусового виконання.

Щодо практики виконання арбітражних рішень в різних країнах світу вона дещо різниться. Зокрема, відповідно до ст. 1, 12, 13, 16, 17 ГПК України для іноземних суб'єктів передбачений національний режим вирішення спорів, який допускається лише, коли це передбачено міжнародними договорами України, наприклад договорами України про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах із Литовською Республікою, Польщею та ін.

В Україні рішення національного арбітражу виконуються в порядку ст. 349 ЦПК України: на підставі виконавчого листа, який є єдиною підставою порушення виконавчого провадження і примусового виконання рішення арбітражу.

Іноземне арбітражне рішення виконується в порядку, передбаченому ст. 427, 428 ЦПК України: зацікавлена сторона звертається до українського арбітражного суду із судовим рішенням

недержавного, іноземного суду, на підставі якого суд видає виконавчий лист про відкриття виконавчого провадження в Україні.

Відповідно до ст. 1498 ЦПК Франції арбітражні рішення визнаються у Франції, якщо їх існування доведене тими, хто на них посилається, і якщо це визнання не суперечить міжнародному публічному порядку. Згідно зі ст. 1477, 1478 ГПК Франції іноземне арбітражне рішення підлягає виконанню тільки на підставі постанови суду 1-ї інстанції, що виніс рішення про екзекватуру. Текст арбітражного рішення і текст угоди зберігаються у секретаріаті цього суду. Напис про екзекватуру робиться на тексті рішення [3].

Відповідно до ЦПК РФ порядок виконання рішень іноземних та арбітражних судів у РФ визначається міжнародними договорами РФ. Згідно зі ст. 6 Угоди про співробітництво господарських, арбітражних судів Республіки Білорусь, РФ та України господарські, арбітражні суди держав-членів Співдружності взаємно визнають і виконують судові рішення, що набрали чинності. Рішення, винесені судами однієї держави-члена Співдружності, підлягають виконанню на території інших держав-членів, в тому числі і в частині звернення на майно відповідача. У разі колізії норм міжнародного та національного права застосовуються правила відповідного міжнародного договору (ст. 437, 438 ГПК РФ).

Отже, як міжнародне, так і національне законодавство спрямоване на спрощення і вдосконалення порядку забезпечення виконання іноземних арбітражних рішень, що є, безперечно, важливим при укладенні міжнародного економічного договору з тією чи іншою країною.

1. Конвенция о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений (официальный русский текст). Заявления и оговорки // Корабельников Б. Р. Научно-практический комментарий к Нью-Йоркской конвенции 1958 г. — М.: Юрид. дом «Юстицинформ», 2001. — С. 246.
2. Постановление ВСУ О ратификации Соглашения о порядке

разрешения споров, связанных с осуществлением хозяйственной деятельности. Ст. 8 // Цират Г. А., Цират А. В. Международный арбитраж как способ разрешения внешнеэкономических споров. — К.: Довіра, 1997. — С. 317—320.

3. Комаров В. В. Міжнародний комерційний арбітраж. — Харків: Основа, 1995. — С. 75—76.

Yu. S. Borjemska

SECURING OF EXECUTION OF INTERNATIONAL COMMERCIAL TREATIES

The Article is devoted to one of the ways of securing of treaties execution — the enforcement of arbitration awards in Ukraine and abroad. It compares judgements' execution procedures of Ukraine and other countries that implemented the main principle of the international law «pacta sunt servanda».